

Protestantse Begraafplaats Halsteren

Door de bijzondere sfeer en inrichting maken begraafplaatsen vaak de indruk tijdloos te zijn. Alsof de tijd heeft stilgestaan.

Oude gewoonten en rituelen zijn op veel plaatsen nog springlevend. Maar dat niet alleen: het begraven zelf is springlevend.

Dat blijkt ook uit het feit dat de vooruitgang bepaald niet aan de begraafplaatsen voorbij is gegaan.

Op professionele wijze en met moderne hulpmiddelen worden de begrafenissen voorbereid en uitgevoerd en spannen de medewerkers zich in om de graven en de bijbehorende omgeving zo goed mogelijk te beheren en te onderhouden.

Begraafplaatsen hebben bij al het werk dat ze doen een grote verantwoordelijkheid. Niet alleen ten opzichte van de nabestaanden. Als een goed werkgever moet de begraafplaats ook voor de veiligheid en gezondheid van medewerkers zorgen.

Achtereenvolgens wordt de historie van het begraven in en rondom de Sint Martinuskerk in beeld gebracht, daarna het begraven op de begraafplaats aan de Dorpsstraat om te eindigen met het begraven op de begraafplaats aan de Kromstraat te Halsteren.

Samenstelling:

- Wim Stuij (overleden 12 december 2012)
- Rinus Jeroense
(beheerder Protestantse Begraafplaats Halsteren)

Historische gegevens zijn ontleend aan:

- Archief der voormalige gemeente Halsteren, Sint Martinuskerk 1252 – 2008;
- Regionaal Archief, Archief der Ned. Hervormde Kerken;

Halsteren.

Halsteren was maar een klein dorpje met een overwegend Rooms-katholieke bevolking. Op zondag ging men in de Sint-Martinuskerk naar de mis. Op andere dagen van de week ging men ook wel ter kerke. In het dorp woonden slechts enkele Protestanten die in vrede samenleefden met de Rooms-katholieken in Halsteren.

Waar eventuele Protestantse overledenen begraven werden is niet helemaal duidelijk, maar het ligt voor de hand dat die ter aarde besteld werden in een hoekje van de begraafplaats rond de Sint-Martinuskerk. Dat was destijds de enige begraafplaats in Halsteren.

Zo rond 1646 nam een handjevol Protestanten bezit van de Sint Martinuskerk.

Het was de tijd van de beeldenstorm. Ondanks deze gebeurtenissen was er van haat en nijd nog steeds geen sprake.

De paden rond de Sint-Martinuskerk waren destijds anders aangelegd dan anno 2014. De hoofdingang was via de toren en om het terrein was een hek geplaatst.

In 1649 werd de eerste predikant van de Hervormde gemeente in Halsteren bevestigd. Ook dat gebeurde in de Sint-Martinuskerk. Het was dominee Doreslaer, die eind 1650 alweer vertrok. Dominee Finson volgde hem op.

Dominee Finson stond lijnrecht tegenover de Rooms-Katholieken, hij moest er niets van hebben. Binnen enkele dagen had hij al flinke ruzie met de Schout, terwijl ook de pastoor niet buiten schot bleef.

Ds. Finson nam Blanche Fleur, de pastorie van de R.K., dan ook maar meteen helemaal in beslag en maakte dat gebouw tot zijn pastorie.

Blanche Fleur stond op de plaats waar nu huize St. Elisabeth, aan de Gasthuisstraat, staat.

Enkele jaren nadat dominee Finson in Halsteren was komen wonen overleed zijn vrouw.

Door zowel de houding als het gedrag van dominee Finson is het niet verwonderlijk dat deze dominee zijn vrouw op een zondag in 1656 begroef in de gewijde grond in de Sint-Martinuskerk.

De grafsteen, ook al is die beschadigd, vinden we terug in het koor van de kerk.

De Protestanten begroeven hun dierbaren, in de tijd dat ze de Sint-Martinuskerk in bezit hadden, op een apart stukje van het kerkhof van de kerk, maar niet in gewijde grond.

Een latere predikant was dominee Delius die in 1702 naar Halsteren kwam.

Nog voor hij Halsteren in 1738 verliet overleed zijn vrouw. De echtgenote van dominee Delius werd eveneens buiten de Sint-Martinuskerk op het kerkhof begraven. De exacte plaats is helaas niet te achterhalen.

Sint-Martinuskerk weer Rooms-katholiek.

Rond 1800 moesten de Hervormden de Sint-Martinuskerk teruggeven aan de Rooms-katholieken. De begraafplaats rond de kerk bleef in gebruik tot 1829.

De gemeente Halsteren kocht een stuk grond op Kerkheininge en dat werd ingericht als begraafplaats. De ingang van de begraafplaats bevond zich aan de zijkant naast het Mussengevecht. Vanuit de kerk was het dus maar een klein stukje lopen.

De toreningang was destijds de hoofdingang van de kerk van waaruit rechtstreeks een pad via Mussengevecht naar de begraafplaats liep. De Hervormden vroegen of er een hoekje voor hen gereserveerd kon worden, zodat ook zij daar hun overledenen konden begraven. De gemeente Halsteren gaf echter geen antwoord.

Het verzoek werd herhaald in 1864, maar ook toen kwam er geen reactie.

Overigens hadden de Rooms-katholieken achteraan op deze begraafplaats een gedeelte niet gewijd, waardoor de mogelijkheid bestond om daar overleden Hervormden of andere niet Rooms-katholieken te begraven.

Toegangshek begraafplaats aan de Dorpsstraat
Het jaartal 1859 op het toegangshek geeft alleen het jaar aan waarin dit hek werd geplaatst en de muur van deze oude begraafplaats. In dat jaar werd toegang tot de begraafplaats verkregen vanuit de Dorpsstraat en verviel de ingang via het Mussengevecht.

Begraafplaats aan de Dorpsstraat.

De begraafplaats aan de Dorpsstraat heeft nog dienstgedaan tot ongeveer 1918. Vanaf die tijd begraven de Rooms-katholieken hun overledenen achter hun Sint-Quirinuskerk die in 1912 in gebruik was genomen.

Toch is er op de oude begraafplaats aan de Dorpsstraat later óók nog begraven. In 1943 overleed Isabelle de Ram. Zij werd in het familiegraf van de familie de Ram op deze oude begraafplaats bijgezet.

In 1944 werden een negental overledenen van het eiland Tholen tijdelijk begraven achter op het oude kerkhof aan de Dorpsstraat. Het was toen niet mogelijk om op het eiland Tholen te begraven omdat de Duitsers grote delen van het eiland onder water hadden gezet.

Later zijn acht van de negen overledenen herbegraven op Tholen.

De heer Jacob Pieter Verburg, afkomstig uit Poortvliet, is nooit teruggehaald. Zijn laatste rustplaats vinden we achter op de oude begraafplaats. Op zijn graf is een steen geplaatst.

Begraafplaats aan de Kromstraat

Ondanks dat de Hervormden geen antwoord kregen op hun vraag loste het probleem zichzelf op toen zij eind 19e eeuw (1895) gebruik maakten van het recht op een eigen begraafplaats. Een bescheiden stukje grond aan de Kromstraat werd aangekocht.

NIEUWE UITBREIDING NODIG

Omdat er meer Protestanten in Halsteren kwamen wonen was het wel zo verstandig om de begraafplaats ook uit te breiden. Het waren niet meer alleen Hervormden, maar alle Protestanten waren welkom in de kerk. Die kerk was sinds 1962 niet meer het kleine kerkje aan de Schoolstraat, maar de historische 13e-eeuwse Sint-Martinuskerk.

Op een gegeven ogenblik zou de kleine begraafplaats wel te klein gaan worden.

Opgemerkt dient te worden dat in het

gemeentebestuur van Halsteren sedert jaar en dag Hervormden zitting hadden. Later zelfs een wethouder. Mede door dit gegeven en het feit dat er van haat en nijd nimmer sprake is geweest onder de bevolking, is het niet verwonderlijk dat uitbreiding van de begraafplaats geen problemen opleverde.

Ongeveer vanaf de tachtiger jaren van de vorige eeuw kreeg de begraafplaats de afmeting zoals die nu is vanaf de ingang Kromstraat tot aan de heg bij het Maaipad.

Het gehele terrein, dus inclusief wat nu nog niet in gebruik is, was echter wel eigendom van de Diaconie.

De diaconie had naast de huidige begraafplaats dus een behoorlijk stuk grond in eigendom. Begrijpelijk dat men dat bij de begraafplaats wilde trekken.

Maar inmiddels was de gemeente Halsteren opgeheven en bij Bergen op Zoom gevoegd.

Een begraafplaats uitbreiden gaat zo maar niet.

Allereerst moet in de bestemmingsplannen zo'n perceel grond door de gemeente aangewezen worden als begraafplaats en dat was niet het geval. Het bestemmingsplan stond dit niet toe, mede omdat de gemeente "vergeten" was de betreffende wijziging door te voeren terwijl dat op 24 maart 2000 was beloofd. Daardoor had het perceel nog steeds de bestemming Agrarisch en niet Begraafplaats.

De omwonenden moesten eveneens de kans krijgen eventuele bezwaren in te dienen.

Dan diende er ook nog een bodemonderzoek plaats te vinden ten behoeve van de milieueisen van de Provincie Noord-Brabant.

Er werd een commissie gevormd die heel veel gesprekken met de gemeente Bergen op Zoom heeft gevoerd.

De firma Vernou verzorgde het bodemonderzoek en de bijbehorende rapportage. En nadat ook de bezwaren van aangrenzende bewoners waren opgelost kon alles worden afgerond.

In 2002 werd het bestemmingsplan aangepast en de bestemming "begraafplaats" genoteerd.

We naderen september 2005.

In die maand werd een notariële akte opgesteld waarbij het hele terrein van de totale begraafplaats in zijn huidige vorm van de diaconie naar de kerkrentmeesters werd overgedragen.

Zo zijn de Protestanten in Halsteren in elk geval op de toekomst voorbereid wat het begraven van hun dierbaren aangaat.

De begraafplaats zelf is een oase van rust en werd op fraaie wijze aangelegd.

Een detail van de aanleg van de begraafplaats.

Er zijn een tweetal urnenmuren aangelegd. Daar was behoefte aan omdat er steeds meer mensen hun dierbaren lieten cremeren.

De begraafplaats aan de Kromstraat ligt op korte afstand van de Sint Martinuskerk. Na de afscheidsdienst in de kerk gaat men vaak te voet naar de begraafplaats.

Vanaf de begraafplaats is goed te zien hoe kort de afstand eigenlijk is tussen Sint Martinuskerk en begraafplaats

